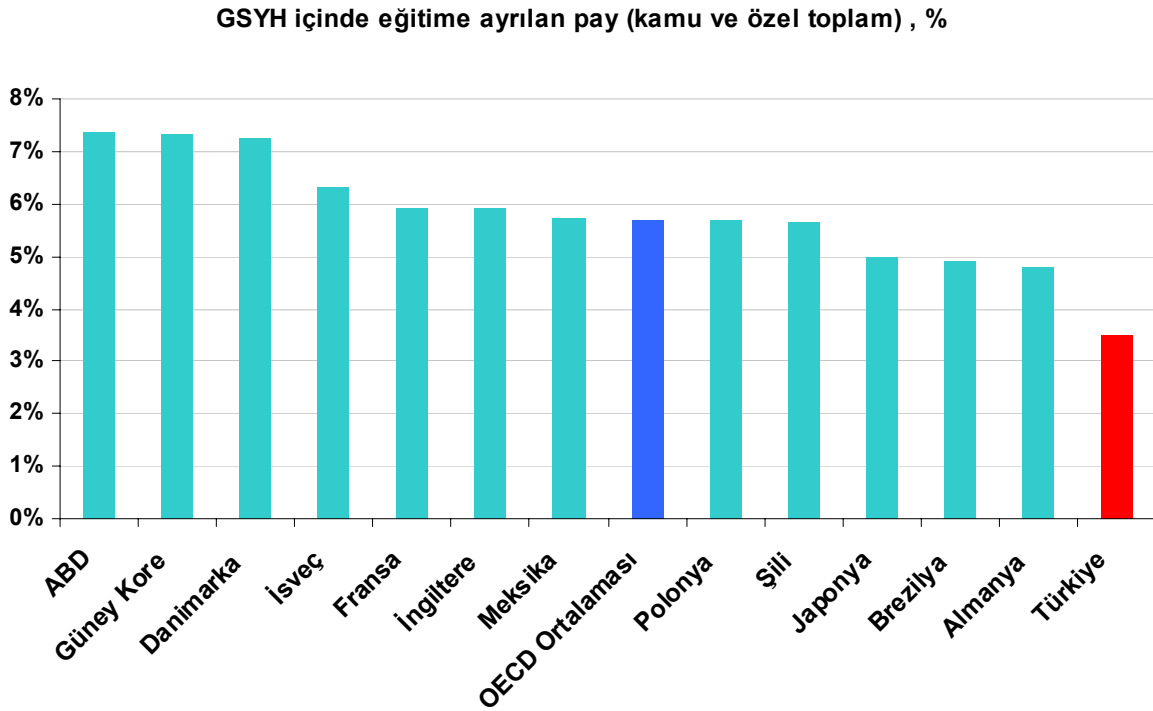

EĞİTİM VE KALKINMA İLİŞKİSİ

Gelişmiş ülkelerde GSYH içinde eğitime ayrılan pay zaman içinde hızla büyüyerek bugün ülkelerin toplam harcamalarının önemli bir kısmını oluşturmaya başlamıştır (Şekil 1). Bu oranda, Türkiye OECD ülkeleri sıralamasında son sırada yer almaktadır. Ekonomi literatüründeki beşeri sermaye teorisi, eğitimi bir yatırım olarak tanımlamakta ve getirisi büyük olan bu yatırıma ayrılan payın zaman içinde hızla büyümesini olağan bulmaktadır. Buna göre, kişiler eğitim alarak verimliliklerini artırmakta ve gelecekte sahip olacakları işten bekledikleri ücret de buna paralel olarak artmaktadır. Ampirik literatürde herhangi bir konsensüs bulunmamakla birlikte, ekstra olarak alınan bir senelik eğitimin gelecekteki gelire etkisi yıllık ortalama yüzde 6 – 15 arasında bir artış olarak tahmin edilmektedir. (Cahuc & Zylberberg, 2004).

Şekil 1. GSYH içinde eğitime ayrılan pay

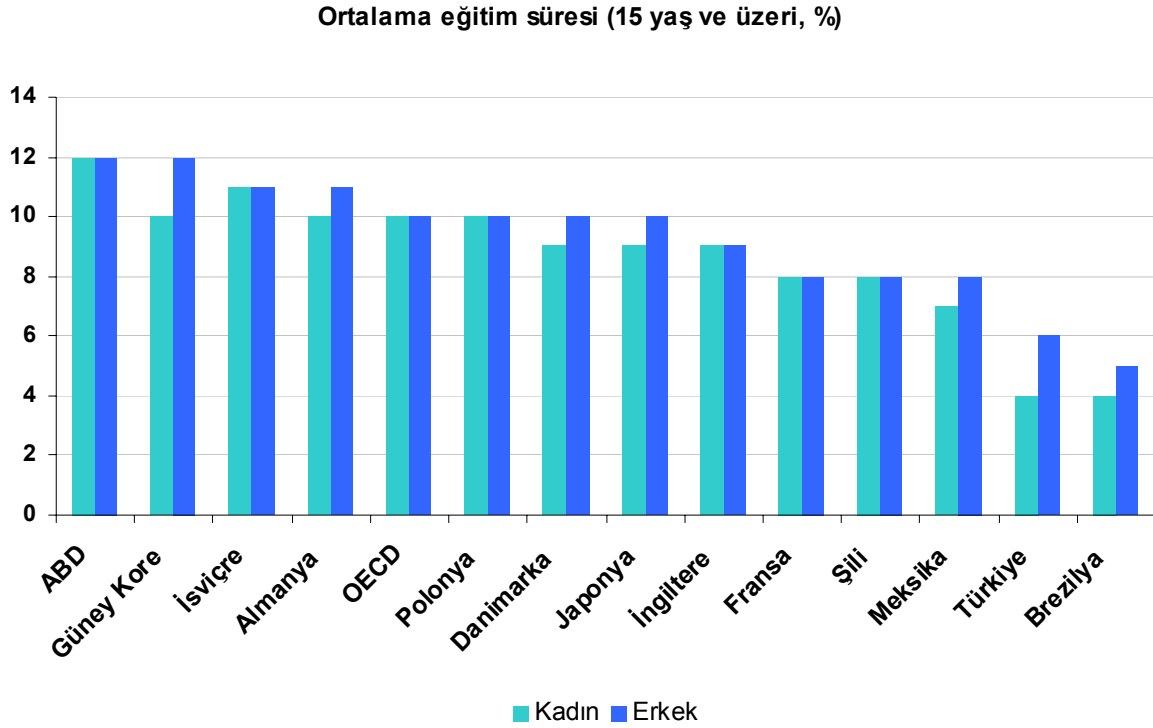

Kaynak: OECD¹

Dünya Bankası 2006 araştırmasına göre eğitim uzun vadede Türkiye’de verimlilik artışına yadsınamaz bir katkıda bulunmuştur. Yine de Türkiye’nin beşeri sermaye göstergeleri halen rakip ülkelere oranla çok düşük seviyededir (Şekil 2). Kalkınmış ve kalkınmakta olan ülkeler içerisinde en düşük okullaşma oranlarına sahip ülkelerden biri Türkiye’dir. Buna paralel olarak, 1973-2003 yılları arasında Türkiye’deki toplam verimlilik artışı ortalama yüzde 0.6 iken örneğin Kore ve Çin gibi eğitim politikaları için büyük çaba harcayan Güney Asya’da artış hızı yüzde 1’dir. Bu ekonomilerin büyüme oranları da Türkiye’ye göre belirgin biçimde yüksektir (World Bank, 2006).

¹ Türkiye için 2005, diğer ülkeler için 2006 rakamları esas alınmıştır.

Şekil 2. Yetişkin nüfus içinde eğitim seviyeleri ²

Kaynak: World Bank Development Indicators

Sumru Altuğ, Alpay Filiztekin ve Şevket Pamuk tarafından 1880-2005 döneminde Türkiye ekonomisinin büyüme dinamikleri üzerine yazılan makalede de benzer sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Araştırmaya göre, 1880-1950 yılları arasında Türkiye’de ortalama büyüme yüzde 1.36 iken bunun 0.46’lık payı beşeri sermayedeki gelişimden kaynaklanmıştır. Benzer şekilde 1950-2005 arasındaki ortalama büyüme hızı yüzde 4.55 iken bunun 1.08’lik kısmı yine beşeri sermaye kaynaklıdır. Türkiye’de eğitimin iktisadi kalkınmaya olan katkısı dikkate değer olsa da bu oran diğer kalkınmakta olan ülkelere kıyasla oldukça düşük seviyelerde seyretmektedir (Altuğ S. *et al*, 2006).

Betam’ın yayınladığı Kamu Harcamalarının Bileşiminin Büyüme ve Refah Etkileri isimli raporda ise Türkiye’de kamu harcamaları ve büyüme arasındaki ilişki sorgulanmıştır. Araştırma Türkiye’de eğitim harcamaları ve büyüme arasında pozitif bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Öğretmenlerin işe alınmaları ve büyüme arasında 6 ile 7 yıl geçikmeli bir pozitif ilişki tahmin eden modelde korelasyon ilkökul, teknik lise ve üniversite eğitim düzeylerinde anlamlıdır (Bakış O. *et al*, Betam, 2008).

Diğer müslüman çoğunluğa sahip ülkelerle birlikte Türkiye, gelişmekte olan ülkeler dahilinde cinsiyet eşitliği ve kadının sosyo-ekonomik gelişimi konularında geridedir. Türkiye’nin insani gelişmişlik endeksinde diğer gelişmekte olan ülkelere geride kalmasındaki en büyük nedenlerden biri de eğitim seviyesinde görülen büyük bölgesel farklılıklardır. Bu farkın en yoğun görüldüğü yer Kürt nüfusun çoğunlukta olduğu Güneydoğu Anadolu’dur (Altuğ *et al*, 2006).

Betam tarafından yapılan Anadili Türkçe Olan Nüfus ile Kürtçe Olan Nüfus Arasında Eğitim Uçurumu Var isimli çalışmadan çıkan sonuçlar da bu tezi destekler niteliktedir. Türkiye’deki beşeri sermaye seviyesi yetersizliğinin büyük oranda kadınlardaki ve anadili Kürtçe olan nüfustaki eğitimsizlikten kaynaklandığı görülmektedir. Durumun iyileştirilmesi amacıyla üretilecek eğitim politikalarında bu kesimin durumu da göz önüne alınmalıdır (Araştırma Notu 49, Betam, 2009).

Sonuç olarak , Avrupa Birliği entegrasyon sürecince olan Türkiye’de kişi başına gelirin Avrupa ortalamasına yaklaşabilmesi, doğrudan yabancı yatırımını artırması ve kalkınma sürecini tamamlaması için Türkiye’nin önündeki en önemli engellerden biri halen eğitimidir.

Kaynaklar:

Verilerde 2000 yılı baz alınmıştır.

Altındağ O. & Gürsel S. & Kolaşın G. , Anadili Türkçe Olan Nüfus ile Kürtçe Olan Nüfus Arasında Eğitim Uçurumu Var, Araştırma Notu 49, Betam, (2009).
Altuğ S., Filiztekin A., Pamuk Ş., Sources of Long-Term Economic Growth for Turkey, 1880-2005, (2006).
Kamu Harcamaları ve Büyüme, Zaman Serileri Analizi, Kamu Harcamaları Bileşiminin Büyüme ve Refah Etkileri, Betam, (2008).
Cahuc & Zylberberg, Labor Economics, (2004).
World Bank, Turkey Country Economic Memorandum, Promoting Sustained Growth and Convergence with the European Union, Volume II, (2006).